

Bir mümini utandırmamak için sağır taklidi yapan âlim

Hâtim el-Esam Kimdir?

Hâtim b. Unvân el-Esam, Şakîk-i Belhî'nin meşhur talebelerindendir. Belh çevresinde yaşamış, zühdü, hikmetli sözleri ve nefis terbiyesiyle tanınmıştır. Vefatı yaklaşık **237/851** yılıdır.

Esam Ne Demek?

“**Esam** / ” الْأَصْمُ Arapçada “**sağır, işitmeyen**” demektir. Fakat Hâtim el-Esam'ın gerçekten sağır olduğu için bu lakabı aldığı söylenmez. Meşhur anlatıya göre bu lakap, onun **bir insanı utandırmamak için gösterdiği çok ince bir edepten** doğmuştur.

Hadise Nasıl Olmuş?

Bir kadın, Hâtim Hazretlerine bir mesele sormak için gelir. Konuşmaları sırasında kadından istemeden **mahcup edici bir ses çıkar**. Kadın çok utanır; yüzü kızarır ve ne yapacağını bilemez.

Hâtim el-Esam kadının utandığını hemen fark eder. Fakat ona, “**Duydum ama önemli değil**” dese yine kadının o sesi duyduğunu anlayacağını bilir. Bunun üzerine Hâtim Hazretleri meseleyi çok daha ince bir şekilde çözer.

“Biraz Yüksek Sesle Konuş”

Kadına, sanki kulağı ağır işitiyormuş gibi davranarak: “**Sesini biraz yükselt, ben iyi duyuyorum.**” mânasında söz söyler. Kadın bunu duyunca rahatlar: “**Demek ki duymadı.**” diye düşünür ve mahcubiyetten kurtulur. Hâtim Hazretleri ise kadını utandırmamak için **duymamış gibi davranmaya devam eder**.

Neden “Hâtim el-Esam” Denmiş?

Rivayetin meşhur şeklinde, Hâtim Hazretlerinin bu hâli **uzun bir müddet**, hatta bazı nakillerde kadın vefat edinceye kadar devam ettirdiği anlatılır. İnsanlar da onun gerçekten ağır işittiğini zannetmeye başlarlar.

Bu sebeple kendisine: حَاتِمُ الْأَصْمِ – **Hâtim el-Esam** yani “**Sağır Hâtim**” denilmiştir.

Mesele yalnızca “kadını utandırmadı” değildir. Çok daha ince: Kadının kusurunu gördü, fakat **görmemiş gibi yaptı**. Sesini duydu, fakat **duymamış gibi yaptı**. Kadının ayıbını örtmekle

kalmadı; **kadına, ayıbının fark edilmediğini de hissettirdi.**

İşte gerçek **setr-i ayıp** budur. Bir insanın kusurunu yüzüne vurmamak güzeldir; fakat **ona kusurunun fark edildiğini bile hissettirmemek daha büyük bir edeptir.**

Hâtîm el-Esam'ın bize bıraktığı ders şu: **“Bir müminin ayıbını gördüğünde onu teşhir etme; mümkünse ona, senin o ayıbı gördüğünü bile hissettirme.”**

İşte bir kadının mahcubiyetini korumak için kendisine **“sağır”** dedirtecek kadar **ince davranan** bir zat... Hâtîm el-Esam'ın ahlâkındaki incelik burada.

Allah Hâtîm el-Esam Hazretlerine rahmet eylesin, makamını âlî eylesin, kabrini nurla doldursun. **Onun edebinden, takvâsından, ihlâsından ve insanların kusurlarını örtme ahlâkından bizlere de nasip eylesin.** Rabbimiz bizi ayıp araştıranlardan değil, ayıp örtenlerden; incitenlerden değil, gönül yapanlardan eylesin. Âmin.